

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور نقش شکل های مردمی پایدار و تاثیر گذار)

ارزیابی دانش برنج کاران شهرستان لنگرود پیرامون توسعه تولید برنج پایدار و عوامل موثر بر آن

سمیه جنگ چی کاشانی^{۱*}، مهران خاکی^۱، اردشیر مصباح^۳

۱ - مدرس دانشگاه پیام نور، مرکز بویین زهرا

۲ - دستیار علمی دانشگاه پیام نور، مرکز بویین زهرا

۳ - دانشجوی مهندسی مدیریت و آبادانی روستاها، دانشگاه پیام نور مرکز بویین زهرا

*somayeh_kashani58@yahoo.com

چکیده

هدف تحقیق حاضر ارزیابی دانش برنج کاران شهرستان لنگرود پیرامون توسعه تولید برنج پایدار و عوامل موثر بر آن می باشد. جامعه آماری برنج کاران شهرستان لنگرود می باشند که تعداد ۱۲۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند. اطلاعات مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه و به روش نمونه گیری تصادفی ساده جمع آوری گردید. بدین منظور تعداد ۳۰ پرسشنامه در اختیار اعضای جامعه آماری قرار گرفت و اطلاعات آن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. پس از اصلاحات لازم، اطلاعات مورد نیاز تحقیق جمع آوری و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان می دهد که بین سن، سطح تحصیلات، جنسیت، سطح کل شالیزار، سطح زیر کشت برنج، میزان تولید گندم، شرکت در دوره های آموزشی ترویجی، میزان استفاده از منابع اطلاعاتی جهت کسب اطلاعات در زمینه تولید پایدار، نگرش نسبت به تولید پایدار، نوع مالکیت شالیزار و میزان درآمد حاصل از تولید گندم با دانش فنی برنج کاران در زمینه تولید پایدار ارتباط معنی داری وجود داشته است.

واژگان کلیدی: استان گیلان، برنج، تولید پایدار، دانش فنی

مقدمه

در ایران چند سالی است که موضوع تولید پایدار و توسعه آن مورد توجه محافل علمی و اجرایی قرار گرفته است. با مطرح شدن مفهوم توسعه پایدار، نگرش مثبت به این مقوله وسعت بیشتری یافته و در برنامه های توسعه مورد توجه قرار گرفته است و تمهیداتی برای توسعه امکانات و خدمات آموزشی، ترویجی و تحقیقی در مراحل مختلف زراعی محصولات تولیدی جدید و بالاخره فراهم نمودن امکانات مشارکت برنج کاران در مراحل تحقیقاتی، آموزشی و ترویج یافته های جدید انجام گرفته است (کمیته توسعه پایدار تولید، ۱۳۷۹). اما عدم آگاهی و نبود دانش فنی برنج کاران در این زمینه، باعث استفاده غیر بهینه از نهاده های تولید گردیده، به نحوی که شواهد موجود نشان می دهد که مصرف بیش از حد برخی نهاده های کشاورزی نه تنها باعث افزایش تولید نگردید، بلکه موجبات کاهش تولید را فراهم ساخته است (عمانی، ۱۳۸۰)

در این راستا ابتدا میزان دانش برنج کاران در زمینه تولید پایدار مورد بررسی قرار گرفت و در مرحله بعد عوامل موثر بر دانش آن ها در قالب عوامل فردی، اقتصادی و .. مورد بررسی قرار گرفت، زیرا شناخت این عوامل باعث خواهد شد راه های افزایش دانش برنج کاران در زمینه تولید پایدار شناسایی شده و بر اساس آن محتوایی مناسب و منطبق با

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور نقش شکل های مردمی پایدار و تأثیر گذار)

نیازهای واقعی آنها طراحی نموده و از این طریق موجبات آشنایی با تولید پایدار فراهم آید. امید است نتایج تحقیق بتواند راهکارهایی را پیش روی برنامه ریزان و سیاست گذاران قرار دهد و باعث بهبود اوضاع تولید شهرستان و دستیابی به توسعه روستایی شود.

مواد و روش ها

اطلاعات مربوط به کلیات موضوع و پیشینه تحقیق، از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و اینترنتی تهیه شده و اطلاعات میدانی با استفاده از پرسشنامه‌ای که مشتمل بر چهار بخش ویژگی‌های فردی، زراعی، اجتماعی و اقتصادی بهره‌برداران بوده جمع آوری گردیده است. اطلاعات به دست آمده به روش توصیفی - همبستگی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. جامعه مورد مطالعه برنج کاران شهرستان لنگرود می باشند که با استفاده از فرمول کوکران ۱۲۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند و اطلاعات مورد نیاز با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده جمع آوری گردید. به منظور اطمینان از پایایی پرسشنامه نیز تعداد ۳۰ پرسشنامه در اختیار افراد جامعه آماری قرار گرفت و آلفای کرونباخ پرسشنامه‌ها (Cronbach) برابر با ۰/۷۸ به دست آمد که نشان از قابلیت پایایی پرسشنامه دارد. در مرحله پایانی اطلاعات به دست آمده با استفاده از نرم افزار SPSS و LISREL روش‌های آماری مختلف مورد تجزیه و تحلیل و فرضیه‌ها مورد آزمون قرار گرفتند.

نتایج و بحث

۱- توصیف ویژگی‌های، فردی، زراعی و اقتصادی برنج کاران

نتایج تجزیه و تحلیل ویژگی‌های شخصی، زراعی و اقتصادی برنج کاران در جدول ۱ آورده شده است:

جدول ۱. ویژگی‌های، فردی، زراعی و اقتصادی نمونه‌ی مورد مطالعه

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
سن (سال)	۵۶/۵	۱۱/۱۵	۲۵	۷۸
سطح تحصیلات (سال)	۳/۶	۳/۳۳	۰	۱۶
وسعت کل شالیزار (هکتار)	۴۱/۳۹	۱۱/۴۰	۱۵	۶۰
تعداد قطعات برنج	۱۴/۰۷	۶/۰۳	۶	۲۶
سابقه فعالیت برنج کاری (سال)	۲۱/۶۳	۱۴/۸۳	۱	۵۰

۲- ارزیابی دانش برنج کاران پیرامون برنج پایدار

به منظور ارزیابی دانش برنج کاران پیرامون برنج پایدار از یک سوال ۱۸ گویه‌ای با طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده گردیده است، نتایج تجزیه و تحلیل آنها در جدول ۲ آورده شده است:

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱۳۹۱ اسفند ۱۳-۱

(محور نقش شکل های مردمی پایدار و تاثیر گذار)

جدول (۲) ارزیابی دانش برنج کاران پیرامون تولید پایدار

دانش برنج کاران پیرامون تولید پایدار	فراوانی (نفر)	درصد	درصد تجمعی
کم و خیلی کم	۶۰	۵۰	۵۰
متوسط	۲۱	۱۷/۵	۶۷/۵
خوب و خیلی خوب	۳۹	۳۲/۵	۱۰۰
جمع	۱۲۰	۱۰۰	
میانگین: ۲/۶۴	انحراف معیار: ۱/۱۰		

۳- تحلیل دو متغیره

جدول ۳ همبستگی بین دانش فنی برنج کاران در زمینه تولید پایدار و ویژگی های فردی آن ها را نشان می دهد:

جدول (۳) رابطه بین دانش برنج کاران پیرامون توسعه تولید و ویژگی های شخصی آن ها

متغیر ۱	متغیر ۲	نوع آزمون	ضریب	سطح معنی داری
دانش برنج کاران پیرامون تولید پایدار	سن	همبستگی اسپیرمن	* * -۰/۲۸۹	۰/۰۰۱
	سطح تحصیلات	همبستگی اسپیرمن	* * ۰/۳۱۲	۰/۰۰۰
	تعداد اعضای خانوار	همبستگی اسپیرمن	۰/۰۸۷	۰/۱۳۹
			* * : معنی داری در سطح ۵ درصد	

نتایج آزمون من وایتنی در رابطه با تفاوت بین دانش فنی افراد متاهل و مجرد پیرامون تولید پایدار به صورت زیر می باشد:

جدول (۴) نتایج آزمون من وایتنی

متغیر	گروهها	میانگین	U	سطح معنی داری
جنسیت	مرد	۱۲۵/۷۸	-۲/۶۵۵	* * ۰/۰۰۸
	زن	۱۰۶/۱۴		
وضعیت تاهل	مجرد	۱۲۱/۸۷	۰/۱۲۹	۰/۷۶۶
	متاهل	۱۱۳/۶۶		

جدول ۴ رابطه بین دانش فنی برنج کاران پیرامون تولید پایدار با ویژگی های تولیدی آن ها را نشان می دهد:

جدول (۴) رابطه بین دانش برنج کاران پیرامون توسعه پایدار تولید برنج و ویژگیهای زراعی آنها

متغیر ۱	متغیر ۲	نوع آزمون	ضریب	سطح معنی داری
دانش برنج کاران پیرامون تولید پایدار	وسعت کل شالیزار	همبستگی اسپیرمن	* * ۰/۳۳۷	۰/۰۰۰
	تعداد قطعات شالیزار	همبستگی اسپیرمن	۱۰۹	۰/۱۰۲
	سطح زیر کشت برنج	همبستگی اسپیرمن	* * ۰/۲۱۸	۰/۰۰۰
	میزان تولید برنج	همبستگی اسپیرمن	* * ۰/۳۱۵	۰/۰۰۰
	سابقه فعالیت تولید	همبستگی اسپیرمن	-۰/۰۷۱	۰/۱۴۲
			* * : معنی داری در سطح ۵ درصد	

نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس نیز به صورت جدول ۵ می باشد:

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۱۳۹۱ اسفند

(معمور نقش شکل های مردمی پایدار و تاثیر گذار)

جدول (۵) رابطه مقایسه میانگین دانش فنی برنج کاران نسبت به تولید پایدار در سطوح مختلف نوع مالکیت شالیزار

متغیر	گروهها	میانگین	خی دو	سطح معنی داری
	شخصی	۸۰/۰۴		
نوع مالکیت شالیزار	اجاره ای	۵۰/۲۳	۵/۴۸۵	* ۰/۰۳۱
	سهم بری	۵۷/۰۰		

نتایج جدول ۶ رابطه بین دانش برنج کاران پیرامون تولید پایدار با ویژگی های اجتماعی آنها را نشان می دهد:

جدول (۶) رابطه بین دانش برنج کاران پیرامون توسعه تولید برنج و ویژگی های اجتماعی آنها

متغیر ۱	متغیر ۲	نوع ضریب همبستگی	ضریب	سطح معنی داری
دانش برنج کاران	همکاری با تشکل های روستایی	همبستگی اسپیرمن	۰/۱۳۳	۰/۰۶۳
پیرامون تولید	شرکت در دوره های آموزشی ترویجی	همبستگی اسپیرمن	* * ۰/۳۱۷	۰/۰۰۰
پایدار	میزان استفاده از منابع اطلاعاتی جهت کسب اطلاعات در زمینه تولید پایدار	همبستگی اسپیرمن	* * ۰/۲۸۹	۰/۰۰۰
	نگرش نسبت به تولید پایدار	همبستگی اسپیرمن	* * ۰/۲۱۸	۰/۰۰۲
		* : معنی داری در سطح ۱ درصد		* * : معنی داری در سطح ۵ درصد

همان طور که نتایج جدول ۷ نشان می دهد بین درآمد سالانه برنج کاران و میزان دریافتی وام تولید با دانش فنی آنها پیرامون تولید پایدار ارتباط معنی داری وجود نداشته و این دو متغیر مستقل از یکدیگر می باشند:

جدول (۷) رابطه بین دانش برنج کاران پیرامون توسعه پایدار تولید و ویژگی های اقتصادی آنها

متغیر ۱	متغیر ۲	نوع ضریب همبستگی	ضریب	سطح معنی داری
دانش برنج کاران پیرامون تولید	میزان درآمد سالیانه	همبستگی اسپیرمن	۰/۱۳۹	۰/۰۶۷
پایدار	میزان درآمد حاصل از تولید برنج	همبستگی اسپیرمن	* * ۰/۲۶۰	۰/۰۰۰
	میزان دریافتی وام	همبستگی اسپیرمن	۰/۱۱۸	۰/۰۹۷
		* : معنی داری در سطح ۱ درصد		* * : معنی داری در سطح ۵ درصد

- میانگین سن برنج کاران مورد مطالعه حدود ۵۶/۵ سال بوده و این نشان می دهد که سن برنج کاران مورد مطالعه نسبتا بالا بوده است. با توجه به وضعیت تحصیلی برنج کاران می توان نتیجه گیری کرد که سطح تحصیلات برنجکاران مورد مطالعه بسیار پایین بوده و دلیل این مدعی نیز میانگین سواد برنجکاران بوده که برابر با ۳/۶ کلاس بوده است.

- بررسی سطح دانش فنی برنج کاران نیز نشان می دهد که دانش فنی ۵۰ درصد از افراد مورد مطالعه کم و خیلی کم بوده، دانش فنی ۱۷/۵ درصد متوسط بوده و دانش فنی ۳۲/۵ درصد خوب و خیلی خوب بوده است، که این نشان از پایین بودن سطح دانش فنی برنج کاران مورد مطالعه داشته است.

- با توجه به ارتباط معنی دار منفی بین سن افراد مورد مطالعه و سطح دانش فنی آنها می توان گفت که افراد مسن تر از دانش فنی کمتری در زمینه تولید پایدار برخوردار بوده و از طرفی دیگر وجود ارتباط معنی دار مثبت بین متغیر

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور نقش شکل های مردمی پایدار و تاثیر گذار)

وابسته با دو متغیر میزان شرکت افراد در دوره های آموزشی ترویجی و میزان استفاده از منابع اطلاعاتی جهت کسب اطلاعات در زمینه تولید پایدار می توان گفت که آنچه در این سال ها فراموش شده است، اجرای کلاس های آموزش بزرگسالان و کلاس هایی که افراد مسن تر در آن شرکت فعال داشته باشند بوده است. لذا پیشنهاد می گردد از طریق برگزاری دوره ها و کارگاه های آموزشی مناسب بزرگسالان، میزان دانش فنی آن ها را افزایش داد تا زمینه اجرای تولید پایدار مهیا گردد.

منابع

- اداره آمار و اطلاعات، آمارنامه های کشاورزی مربوط به سال های ۱۳۷۶-۱۳۷۲. بانک اطلاعات کشاورزی، تهران.
- جولایی، ر، ۱۳۷۶. بررسی مزیت نسبی تولید مرکبات استان فارس (شهرستان جهرم) پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده کشاورزی، تهران.
- حاجی رحیمی، م، ۱۳۷۶، مزیت نسبی و انگیزه اقتصادی در محصولات زراعی استان فارس، پایان نامه کارشناسی ارشد، شیراز.
- حداد م، ۱۳۷۶، مزیت نسبی محصولات کشاورزی، انتشارات موسسه پژوهش های برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی تهران.

FAO, 1987, Agricultural price policies, Issues and proposals.

FAO, 1992, Agricultural price policy: government and the market, training materials for agricultural planning, No.31.

Minagawa Y, 1998, Price policy on rice, wheat and barley, chapter 4 of Agricultural price policy in Asia and the Pacific, APO. World Bank, 2011. World development report